

Asia: VN/19196/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi Suomen Akatemiasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Geologian tutkimuskeskus

Tiede ja Innovaatiot

Espoo

Aku Heinonen, Karoliina Koho

Saaja: lausuntopalvelu.fi; kirjaamo.okm@gov.fi (Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/19196/2024)

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI SUOMEN AKATEMIASTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA

Geologian tutkimuskeskus (GTK) kiittää mahdollisuudesta lausua esitetyistä muutoksista Suomen Akatemiasta annettuun lakiin. Lausunto keskittyy kohtiin, jotka GTK on tunnistanut olennaisiksi osana omaa toimintaansa ja sen kehittämistä yhtenä valtion tutkimuslaitoksista.

TAUSTAA

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Suomen Akatemiasta annettua lakia. Esityksessä on tunnistettavissa neljä selkeää muutosta. Muutos ehdotus (i) keskittyy selkeyttämään Akatemian hallinnon rakenteita muuttamalla nykyisen tutkimusinfrastruktuurikomitean tutkimusinfrastruktuuritoimikunnaksi. Muutos ehdotus (ii) liittyy Akatemian hallituksen strategiseen työhön, jonka seurauksena tieteellisten toimikuntien, tutkimusinfrastruktuurikomitean sekä strategisen tutkimuksen neuvoston puheenjohtajien läsnäolo- ja puheoikeus hallituksessa poistettaisiin. Muutos ehdotus (iii) keskittyy kumoamaan Suomen Akatemian

tutkimusvirka järjestelmän jatkuvuutta turvanneet säännökset akatemiaprofessorien ja akatemiatutkijoiden palkkauksesta. Muutos ehdotus (iv) on uusi, lisättäväksi ehdotettu säännös, jonka seurauksena Suomen Akatemian tulisi tehtäviään hoitaessaan ottaa huomioon Suomen kansallinen turvallisuus ja kansainväliset velvoitteet sekä ulko- ja turvallisuuspoliittiset linjaukset. Lakiin ehdotetaan lisäksi eräitä muita teknisluonteisia täsmennyksiä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.3.2025.

YLEISET KOMMENTIT

Esitys neljästä suuremmasta muutosehdotuksesta ovat yleisesti ottaen selkeät ja niille on esitetty perusteita sekä myös vaihtoehtoja. Yleisellä tasolla ehdotettuja lainmuutoksia kuitenkin perustellaan tarpeella tukea Suomen Akatemian toimintaa, jotta se pystyy reagoimaan joustavammin tutkimusrahoituskentän tarpeisiin ja muutoksiin. Viimeaikaisiin muutoksiin ja joustavuuteen viitataan dokumentissa useamman kerran. Tästä huolimatta esityksessä ei ole selkeästi esitetty, mikä juurisyy joustavuuden tarpeelle on. GTK ehdottaa, että tarve joustavuudelle ja nopeammalla reagoinnille muutoksiin tulisi selkeyttää, mukaan lukien, mitkä muutokset ovat kyseessä.

MUUTOSEHDOTUS: TUTKIMUSINFRASTRUKTUURIKOMITEAN MUUTTAMINEN TUTKIMUSINFRASTRUKTUURITOIMIKUNNAKSI

Esityksessä ehdotetaan tutkimusinfrastruktuurikomitean muuttamista tutkimusinfrastruktuuritoimikunnaksi, jolloin se olisi linjassa Akatemian muiden toimikuntien kanssa. Muutos tarkoittaisi, että toimikunta koostuisi tulevaisuudessa tutkijoista, ei organisaatioiden ylimmästä johdosta. GTK kuitenkin painottaa toimikunnan roolia tieteellisen tutkimuksen infrastruktuuritarpeiden arvioinnissa. Jos muutos toteutuu, nimittämiskäytännöissä on varmistettava, että organisaatioiden paras asiantuntemus on hyödynnettävissä, riippumatta henkilön asemasta.

MUUTOSEHDOTUS: TOIMIKUNTIEN, TUTKIMUSINFRASTRUKTUURIKOMITEAN JA STRATEGISEN TUTKIMUKSEN NEUVOSTON PUHEENJOHTAJIEN LÄSNÄOLO- JA PUHEOIKEUS HALLITUKSEN KOKOUKSISSA

Esityksessä ehdotetaan poistettavaksi toimikuntien, tutkimusinfrastruktuurikomitean ja strategisen tutkimuksen neuvoston puheenjohtajien läsnäolo- ja puheoikeus Akatemian hallituksessa, jotta hallituksen strateginen työskentely tehostuisi.

GTK kuitenkin katsoo, että puheenjohtajien läsnäolo ja puheoikeus olisi hyvä säilyttää, jotta suora keskusteluyhteys ja vuorovaikutus Akatemian toimielinten välillä säilyy tukien tutkimusrahoituksen linjauksia koskevaa päätöksentekoa. Vaikka Akatemian organisaatio sisäinen tiedonkulku uskotaan toimivan ilman puheenjohtajia, GTK näkee, että suora vuorovaikutus on erityisen tärkeää tieteellisten ja moniulotteisten kysymysten käsittelyssä. Jos puheenjohtajien läsnäolo poistetaan, tulee huolehtia toimikuntien systemaattinen viestinkulku tutkimusalojen kehityksestä.

MUUTOSEHDOTUS: SUOMEN AKATEMIAN TUTKIMUSVIRKAJÄRJESTELMÄN JATKUVUUTTA TURVANNEET SÄÄNNÖKSET AKATEMIAPROFESSORIEN JA AKATEMIATUTKIJOIDEN PALKKAUKSESTA POISTETAAN

Perustelussa todetaan, että Akatemiaprofessorin ja akatemiatutkijoiden rahoitus on nykyisin vakiintunut osaksi Suomen Akatemian rahoitusinstrumentteja, eikä niiden mainitseminen laissa ole enää tarkoituksenmukaista, vaan rahoitus voidaan nähdä yhtenä rahoitusinstrumenttina muiden joukossa. GTK näkee, että vaikka perusteluissa todetaan nimikkeiden vakiintunut käytäntö, niiden poistaminen laista voi vaarantaa rahoitusinstrumenttien tulevaisuuden pitkällä aikajänteellä. GTK painottaa, että kyseiset rahoitusinstrumentit tulee ehdottomasti säilyttää, jotta korkeatasoinen tieteellinen perustutkimus on mahdollista myös tulevaisuudessa. Jos lakipykälä kumotaan, on todennäköistä, että instrumenttien merkitys ja vaikuttavuus muuttuu ja rahoitusta suunnataan ainakin osittain muualle niiden sijaan. Näin GTK ehdottaa, että akatemiatutkija ja akatemiaprofessorien säännökset säilytetään laissa.

MUUTOSEHDOTUS: SUOMEN KANSALLISEN TURVALLISUUDEN HUOMIOIMINEN AKATEMIAN PÄÄTÖKSISSÄ

Muutosehdotus on linjassa EU neuvoston uuden ohjeistuksen kanssa (c/2024/3510) ja vastaisi siinä esitettyihin tarpeisiin. GTK tukee muutosehdotusta, joka mahdollistaa riskien tunnistamisen antaen Suomen Akatemialle mahdollisuuden tarvittaessa jättää tieteellisesti korkeatasoisen hakemuksen rahoittamatta, jos turvallisuusriski todetaan suureksi. Suomen perustuslaissa (731/1999) 16§ 3. momentissa mainittua tieteen vapaudesta on kuitenkin pidettävä kiinni. Näin ollen GTK painottaa, jotta muutosehdotus voidaan panna käytäntöön, Suomen Akatemialla on oltava riittävää asiantuntemusta tehtävän hoitamiseen, ja että poliittiset linjaukset eivät ohjaa huipputiedettä ja sen mahdollisuuksia toteutua tulevaisuudessa. Asiasta tulee myös viestiä selkeästi tutkijoille, jotta he osaavat huomioida muutoksen mahdolliset vaikutukset jo tutkimushankkeiden suunnittelussa ja riskien hallinnassa.

ALLEKIRJOITUKSET

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

Karoliina Koho, Päälikkö, ja Aku Heinonen, Tieteellinen tutkimus Johtaja

Tiede & innovaatiot <https://sign.visma.net/fi/document-check/fe55c803-d718-47bc-9413-92a158ae8ef0>

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet

www.vismasign.com

SIGNATURES ALLEKIRJOITUKSET UNDERSKRIFTER SIGNATURER UNDERSKRIFTER

This documents contains 3 pages before this page Tämä asiakirja sisältää 3 sivua ennen tätä sivua
Detta dokument innehåller 3 sidor före denna sida

Dokumentet inneholder 3 sider før denne siden Dette dokument inneholder 3 sider før denne side

authority to sign asemavaltuutus ställningsfullmakt autoritet til å signere myndighed til at underskrive

representative nimenkirjoitusoikeus firmateckningsrätt representant repræsentant

custodial huoltaja/edunvalvoja förvaltare foresatte/verge frihedsberøvende

<https://sign.visma.net/fi/document-check/fe55c803-d718-47bc-9413-92a158ae8ef0>

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet

www.vismasign.com

Koho Karoliina
Geologian tutkimuskeskus